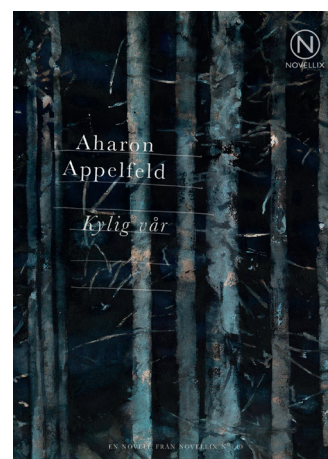
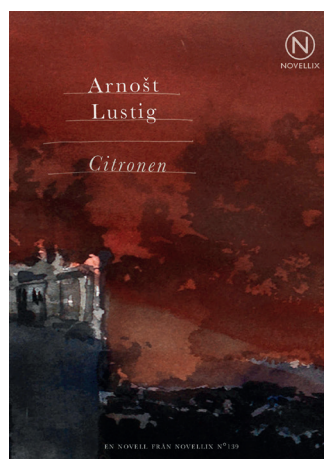
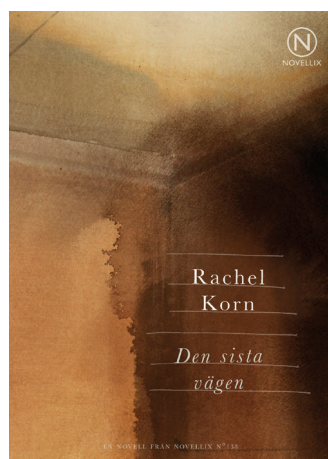

NOVELLER OM FÖRINTELSEN

– lärarhandledning till *En vårmorgon* av Ida Fink, *Den sista vägen* av Rachel Korn, *Citronen* av Arnošt Lustig och *Kylig vår* av Aharon Appelfeld.

I de noveller ni ska läsa lever orden från Förintelsens offer kvar. Genom litteraturen kan vi få en djupare förståelse för varje enskilt öde, men också se helheten. Berättandet kompletterar historieforskningen genom att knyta an till det mänskliga, universella och eviga. Det övergripande temat i dessa noveller är Förintelsen, men fundera också kring dessa underliggande teman:

Det skrivna ordet

”Jag skriver eftersom jag måste skriva – som tröst i denna tid av skräck. Till kommande generationer lämnar jag detta som ett spår.”

Detta citat finns med i förordet till de fyra novellerna. Vad betyder citatet och vilken roll spelar det skrivna ordet när det gäller att förmedla ett skeende, en historisk händelse?

Motstånd

Nazisterna skövlade och plundrade bibliotek och museer. De ville ta ifrån sina offer deras kultur, mänsklighet och identitet. De ville ta ifrån dem deras berättelser. I dessa noveller lever offrens ord kvar. På så sätt bildar temat ”motstånd” en röd tråd genom novellerna.

Överlevnad och mod

Att inte veta om man ska överleva morgondagen, att hitta styrka att våga hoppas på livet och framtiden.

Budskap

Vad vill författarna säga till oss som tar del av deras skildringar?

Centrala begrepp att diskutera runt

- hopp
- utsatthet
- mod
- desperation
- människovärde
- ondska
- offer
- förövare

Lyssna – läsa – diskutera

Lyssna – följ med i texten.

Läs högt – ta pauser och stanna vid punkt. Byt av varandra på ett naturligt sätt.

Diskutera – turas om, bjud in alla i samtalet. Låt varandras tankar leda samtalet vidare.

Samarbeta – ta ansvar tillsammans och turas om att skriva.

ELEV MATERIAL

IDA FINK EN VÅRMORGON

FÖRFÖRSTÅELSE

Innan ni läser novellen ska ni gemensamt fundera över vad ni associerar till när ni läser titeln, insidan av omslaget och baksidestexten. Vad kan novellen handla om, tror ni? Vad får ni veta om författaren? På vilket sätt har hon koppling till Förintelsen?

Se på omslagsbilden. Vad föreställer den? Varför har just den bilden valts ut för att illustrera denna novell, tror ni?

Diskutera följande begrepp så att ni alla har en gemensam uppfattning om vad orden betyder – om ni inte kan förklara orden får ni ta reda på vad de betyder:

konvoj

vånda

förnimma

UNDER LÄSNINGEN

Tillsammans läser ni novellen högt. Under läsningen är det bra om alla noterar sådant som är svårt att förstå eller verkar konstigt, det kan gälla ord och begrepp men även något i en dialog eller handling.

EFTER LÄSNINGEN

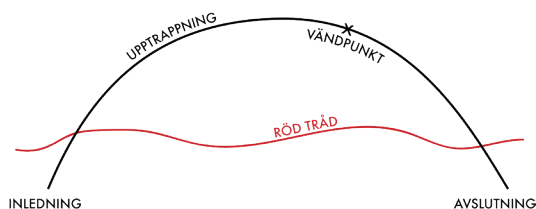
Börja med att tillsammans formulera en röd tråd genom texten: Vilken konflikt står i fokus? Vilka karaktärer är viktiga?

DISKUSSION:

Berättarkurva

Sätt in novellens handling i berättarkurvan.

Inledning – upptrappning – vändpunkt – avslutning

Lyft tankar och funderingar som dök upp under läsningen. Diskutera sedan hur författarens egna erfarenheter av Förintelsen lyser igenom i texten. På vilket sätt kan det märkas att hon som skriver faktiskt upplevt dessa grymheter?

Diskutera

- Ni läser med historiska glasögon på och vet vad som pågick i världen under andra världskriget. Hur mycket tror ni att karaktärerna visste? Hur fick de information om vad som pågick? Vad tänkte de om framtiden?
- Vilka ledtrådar om vardagsliv, religion, värderingar, miljö eller annat finns i texten?
- Vilka karaktärer finns i novellen, och vad får ni veta om dem? Vilka råd skulle ni vilja ge till huvudpersonen eller till någon annan karaktär i boken?

Reflektionsfrågor till texten

- På sidan 13 säger kvinnan: "Om vi hade vetat", sa kvinnan tyst till honom, "så skulle vi inte ha skaffat henne." Vilka tankar och funderingar ligger i den meningen, tror ni?
- "Men det är väl bättre att bara sitta här ..." Paret letar inte efter ett gömställe. Varför inte?
- På vilket sätt kan ni överföra det som händer i novellen till en situation som kan uppstå i dag?

Uppdrag (arbeta enskilt eller i par)

Välj ett eller flera av följande uppgifter:

- Skriv ett eget kapitel där du följer någon av huvudpersonerna innan handlingen börjar eller efter det att novellens handling tagit slut.
- Skriv en dagboksanteckning från någon av karaktärerna i novellen du läst.
- Skriv en debattartikel om ett ämne som du tycker passar ihop med bokens tema och innehåll.
- Måla en bild som fångar känslan i novellen. Skriv en beskrivande text till bilden och ge den ett namn.
- Novellen ska göras om till en kortfilm. Spela in en trailer som marknadsför filmen.
- Spela in en podd där du intervjuar en eller flera personer från novellen.
- Tänk er att personerna från novellen träffas i en annan tid, på en annan plats. Vad säger de till varandra? Skriv deras repliker och spela eventuellt upp dem som ett drama.

RACHEL KORN

DEN SISTA VÄGEN

FÖRFÖRSTÅELSE

Innan ni läser novellen ska ni gemensamt fundera över vad ni associerar till när ni läser titeln, insidan av omslaget och baksidestexten. Vad kan novellen handla om, tror ni? Vad får ni veta om författaren? På vilket sätt har hon koppling till Förintelsen?

Se på omslagsbilden. Vad föreställer den? Varför har just den bilden valts ut för att illustrera denna novell, tror ni?

Diskutera följande begrepp så att ni alla har en gemensam uppfattning om vad orden betyder – om ni inte kan förklara orden får ni ta reda på vad de betyder:

dekret

shtetl

Judenrat

deportation

UNDER LÄSNINGEN

Tillsammans läser ni novellen högt. Under läsningen är det bra om alla noterar sådant som är svårt att förstå eller verkar konstigt, det kan gälla ord och begrepp men även något i en dialog eller handling.

EFTER LÄSNINGEN

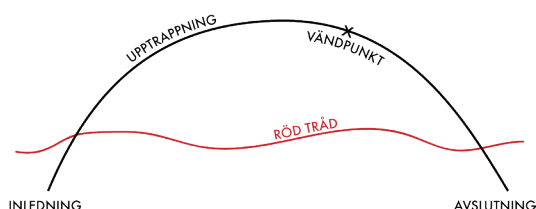
Börja med att tillsammans formulera en röd tråd genom texten: Vilken konflikt står i fokus? Vilka karaktärer är viktiga?

DISKUSSION:

Berättarkurva

Sätt in novellens handling i berättarkurvan.

Inledning – upptrappning – vändpunkt – avslutning

Lyft tankar och funderingar som dök upp under läsningen. Diskutera sedan hur författarens egna erfarenheter av Förintelsen lyser igenom i texten. På vilket sätt kan det märkas att hon som skriver faktiskt upplevt dessa grymheter?

Diskutera

- Ni läser med historiska glasögon på och vet vad som pågick i världen under andra världskriget. Hur mycket tror ni att karaktärerna visste? Hur fick de information om vad som pågick? Vad tänkte de om framtiden?
- Vilka ledtrådar om vardagsliv, religion, värderingar, miljö eller annat finns i texten?
- Vilka karaktärer finns i novellen, och vad får ni veta om dem? Vilka råd skulle ni vilja ge till huvudpersonen eller till någon annan karaktär i boken?

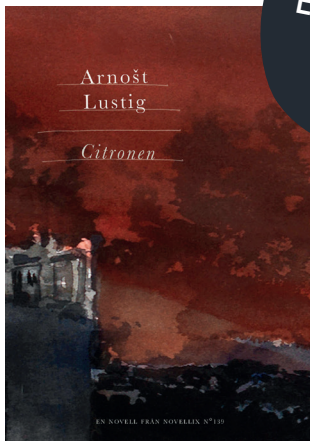
Reflektionsfrågor till texten

- Familjen tvingas till ett svårt val. "De vuxna hade i tankarna börjat räkna allas år, dels de redan levda, dels de som kunde återstå." (sidan 15) Vad kan ni läsa mellan raderna i denna mening?
- Vilka kunde inte lämnas ut, och varför?
- Lipe funderar över valet. Vilka tankar rör sig i hans huvud?
- Vad gör Mirl, och hur slutar det för henne?
- Farmodern känner hur familjen tittar på henne. Vad tänker hon – och vilket beslut fattar hon? Kan ni förstå hennes val?
- Hur kan man välja vilket liv som är värt att offra? Hur går tankarna för karaktärerna i boken? Hur tänker ni?
- Varför överlät tyskarna till varje familj att göra detta val?
- Vad händer sedan, tror ni?

Uppdrag (arbeta enskilt eller i par)

Välj ett eller flera av följande uppgifter:

- Skriv ett eget kapitel där du följer någon av huvudpersonerna innan handlingen börjar eller efter det att novellens handling tagit slut.
- Skriv en dagboksanteckning från någon av karaktärerna i novellen du läst.
- Skriv en debattartikel om ett ämne som du tycker passar ihop med bokens tema och innehåll.
- Måla en bild som fångar känslan i novellen. Skriv en beskrivande text till bilden och ge den ett namn.
- Novellen ska göras om till en kortfilm. Spela in en trailer som marknadsför filmen.
- Spela in en podd där du intervjuar en eller flera personer från novellen.
- Tänk er att personerna från novellen träffas i en annan tid, på en annan plats. Vad säger de till varandra? Skriv deras repliker och spela eventuellt upp dem som ett drama.

ARNOŠT LUSTIG CITRONEN

FÖRFÖRSTÅELSE

Innan ni läser novellen ska ni gemensamt fundera över vad ni associerar till när ni läser titeln, insidan av omslaget och baksidestexten. Vad kan novellen handla om, tror ni? Vad får ni veta om författaren? På vilket sätt har han koppling till Förintelsen?

Se på omslagsbilden. Vad föreställer den? Varför har just den bilden valts ut för att illustrera denna novell, tror ni?

Diskutera följande begrepp så att ni alla har en gemensam uppfattning om vad orden betyder – om ni inte kan förklara orden får ni ta reda på vad de betyder:

bister
pantalonger
gliringar
ljungande
lump
högdraget
ackordera
envetet

UNDER LÄSNINGEN

Tillsammans läser ni novellen högt. Under läsningen är det bra om alla noterar sådant som är svårt att förstå eller verkar konstigt, det kan gälla ord och begrepp men även något i en dialog eller handling.

EFTER LÄSNINGEN

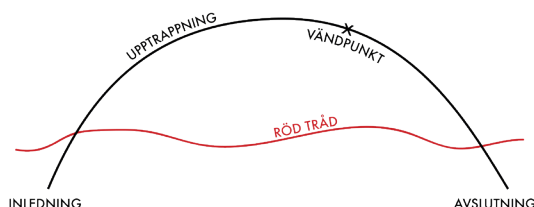
Börja med att tillsammans formulera en röd tråd genom texten: Vilken konflikt står i fokus? Vilka karaktärer är viktiga?

DISKUSSION:

Berättarkurva

Sätt in novellens handling i berättarkurvan.

Inledning – upptrappning – vändpunkt – avslutning

Lyft tankar och funderingar som dök upp under läsningen. Diskutera sedan hur författarens egna erfarenheter av Förintelsen lyser igenom i texten. På vilket sätt kan det märkas att han som skriver faktiskt upplevt dessa grymheter?

Diskutera

- Ni läser med historiska glasögon på och vet vad som pågick i världen under andra världskriget. Hur mycket tror ni att karaktärerna visste? Hur fick de information om vad som pågick? Vad tänkte de om framtiden?
- Vilka ledtrådar om vardagsliv, religion, värderingar, miljö eller annat finns i texten?
- Vilka karaktärer finns i novellen, och vad får ni veta om dem? Vilka råd skulle ni vilja ge till huvudpersonen eller till någon annan karaktär i boken?

Reflektionsfrågor till texten

- Citronen känns allt mer oåtkomlig ju längre berättelsen lider. Vad symboliserar frukten?
- Varför omnämns det som hänt pappan med orden ”det där”? Varför kan inte huvudpersonen säga rakt ut vad som hänt?
- Vilka samvets kval brottas huvudpersonen med efter att ha tagit byxorna?
- Hur långt tror ni att en person är beredd att gå om ens eget eller en nära anhörigs liv står på spel?

Uppdrag (arbeta enskilt eller i par)

Välj ett eller flera av följande uppgifter:

- Skriv ett eget kapitel där du följer någon av huvudpersonerna innan handlingen börjar eller efter det att novellens handling tagit slut.
- Skriv en dagboksanteckning från någon av karaktärerna i novellen du läst.
- Skriv en debattartikel om ett ämne som du tycker passar ihop med bokens tema och innehåll.
- Måla en bild som fångar känslan i novellen. Skriv en beskrivande text till bilden och ge den ett namn.
- Novellen ska göras om till en kortfilm. Spela in en trailer som marknadsför filmen.
- Spela in en podd där du intervjuar en eller flera personer från novellen.
- Tänk er att personerna från novellen träffas i en annan tid, på en annan plats. Vad säger de till varandra? Skriv deras repliker och spela eventuellt upp dem som ett drama.

AHARON APPELFELD

KYLIG VÅR

FÖRFÖRSTÅELSE

Innan ni läser novellen ska ni gemensamt fundera över vad ni associerar till när ni läser titeln, insidan av omslaget och baksidestexten. Vad kan novellen handla om, tror ni? Vad får ni veta om författaren? På vilket sätt har han koppling till Förintelsen?

Se på omslagsbilden. Vad föreställer den? Varför har just den bilden valts ut för att illustrera denna novell, tror ni?

Diskutera följande begrepp så att ni alla har en gemensam uppfattning om vad orden betyder – om ni inte kan förklara orden får ni ta reda på vad de betyder:

bunker

härbarge

kloster

ryssar

UNDER LÄSNINGEN

Tillsammans läser ni novellen högt. Under läsningen är det bra om alla noterar sådant som är svårt att förstå eller verkar konstigt, det kan gälla ord och begrepp men även något i en dialog eller handling.

EFTER LÄSNINGEN

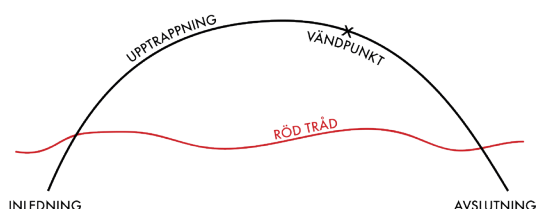
Börja med att tillsammans formulera en röd tråd genom texten: Vilken konflikt står i fokus? Vilka karaktärer är viktiga?

DISKUSSION:

Berättarkurva

Sätt in novellens handling i berättarkurvan.

Inledning – upptrappning – vändpunkt – avslutning

Lyft tankar och funderingar som dök upp under läsningen. Diskutera sedan hur författarens egna erfarenheter av Förintelsen lyser igenom i texten. På vilket sätt kan det märkas att han som skriver faktiskt upplevt dessa grymheter?

Diskutera

- Ni läser med historiska glasögon på och vet vad som pågick i världen under andra världskriget. Hur mycket tror ni att karaktärerna visste? Hur fick de information om vad som pågick? Vad tänkte de om framtiden?
- Vilka ledtrådar om vardagsliv, religion, värderingar, miljö eller annat finns i texten?
- Vilka karaktärer finns i novellen, och vad får ni veta om dem? Vilka råd skulle ni vilja ge till huvudpersonen eller till någon annan karaktär i boken?

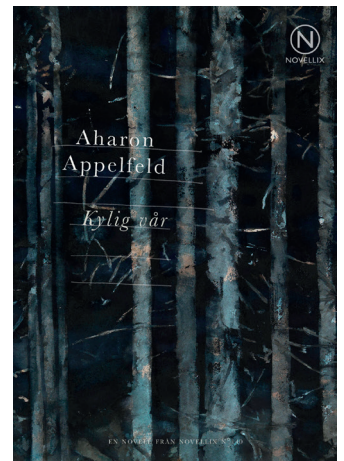
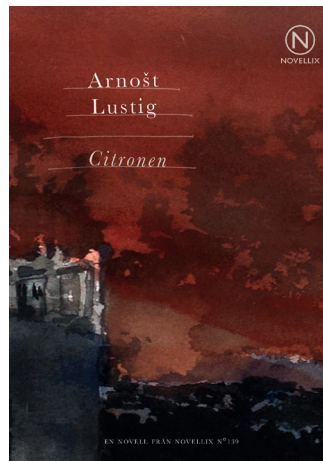
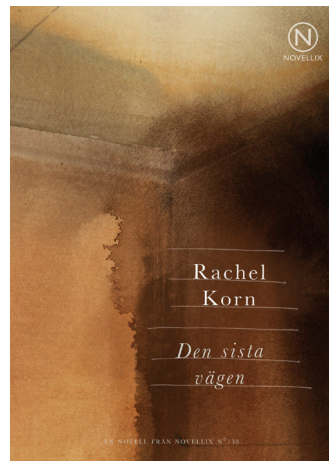
Reflektionsfrågor till texten

- Vad kan ni läsa mellan raderna i meningen "Reb Isaac gick ut utan rocken på"? Varför gick Reb ut, och vart skulle han? Vad får man senare veta om dennes roll i gruppen?
- Vad har hänt innan detta – varför befinner sig dessa människor i bunkern?
- Vad händer utanför bunkern?
- Vilket intryck gör gruppen på byborna när de passerar hus och gårdar? Vad händer när de kommer fram till klostret? Hur kom det sig att munken betedde sig som han gjorde, tror ni?
- Vad tänker ni om symboliken i beskrivningen av att vintern är på väg att ta slut? Vad ryms mellan raderna i det uttrycket? Vad tänker ni om symboliken i titeln *Kylig vår*?

Uppdrag (arbeta enskilt eller i par)

Välj ett eller flera av följande uppdrag:

- Skriv ett eget kapitel där du följer någon av huvudpersonerna innan handlingen börjar eller efter det att novellens handling tagit slut.
- Skriv en dagboksanteckning från någon av karaktärerna i novellen du läst.
- Skriv en debattartikel om ett ämne som du tycker passar ihop med bokens tema och innehåll.
- Måla en bild som fångar känslan i novellen. Skriv en beskrivande text till bilden och ge den ett namn.
- Novellen ska göras om till en kortfilm. Spela in en trailer som marknadsför filmen.
- Spela in en podd där du intervjuar en eller flera personer från novellen.
- Tänk er att personerna från novellen träffas i en annan tid, på en annan plats. Vad säger de till varandra? Skriv deras repliker och spela eventuellt upp dem som ett drama.

JÄMFÖR OCH ANALYSERA FLERA NOVELLER

För att skapa möjlighet till mer utvecklad analys bör du läsa minst två noveller från temat. På så vis kan du jämföra och analysera syfte, avsändare och sammanhang.

Använd följande frågor för att jämföra två eller flera noveller:

- Vilka likheter har novellerna?
- Beskriv miljön i de lästa novellerna. Var utspelar sig handlingen? Hur ser det ut där?
- Jämför språket i novellerna: lättläst, svåra ord, flyt, gammaldags, modernt ...
Ge exempel där novellernas språk liknar varandra, och där de skiljer sig åt.
- Vilket tema har novellerna? Har de samma tema, eller liknande teman?
- Jämför hur avsändaren, författaren, syns i novellerna.
- Vilket budskap har novellerna – jämför och se likheter och skillnader.
- Skulle de här novellerna ha sett annorlunda ut om de skrivits idag? På vilket sätt färgas minnet av information som till exempel vetenskap om Förintelsens omfattning och systematik?
- Har du läst eller sett något som liknar de här berättelserna? Ge exempel.
- Jämför novellernas berättarkurvor. Vilka likheter och skillnader kan ni se?

ELEV MATERIAL

Ida Fink

Rachel Korn

Arnošt Lustig

Aharon Appelfeld